

Віталій Валійон

студент гр. ФПФм-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Світлана Савчук

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Фінансове забезпечення благоустрою населених пунктів формує базис сталого розвитку територіальних громад, визначає якість інфраструктури та рівень задоволеності населення умовами проживання. У процесі децентралізації відбулося розширення фінансової автономії органів місцевого самоврядування, що посилило їхню роль у плануванні та реалізації інфраструктурних проєктів, пов'язаних із поліпшенням міського та сільського середовища. Водночас зростання відповідальності супроводжується необхідністю підвищення ефективності управління бюджетними ресурсами та пошуку додаткових джерел фінансування [2].

Основним джерелом фінансування заходів у сфері благоустрою виступають місцеві бюджети, які забезпечують утримання та розвиток комунальної інфраструктури в межах відповідних територіальних громад. Саме за рахунок бюджетних асигнувань здійснюється фінансування робіт з ремонту доріг, освітлення вулиць, озеленення, прибирання територій, утримання парків, скверів та інших об'єктів громадського користування. При цьому обсяг видатків залежить від фінансової спроможності громади, структури доходів бюджету та пріоритетів місцевої політики [1].

Провідна роль належить місцевим бюджетам, адже вони забезпечують базове фінансування утримання та розвитку інфраструктурних об'єктів на рівні територіальних громад. Їх спроможність визначається обсягом власних доходів, структурою податкових надходжень і пріоритетами розподілу коштів. Державний бюджет виконує функцію підтримки через цільові програми та міжбюджетні трансферти, що дає змогу реалізовувати масштабні інфраструктурні ініціативи.

Важливий потенціал має залучення приватного капіталу в межах державно-приватного партнерства, яке сприяє модернізації об'єктів інфраструктури та підвищенню ефективності їх експлуатації. Міжнародна технічна допомога й грантові програми орієнтовані на впровадження інноваційних, екологічних і соціально значущих проєктів, а також сучасних управлінських практик у сфері благоустрою.

Додатковий ресурс формують благодійні внески та кошти громадських організацій, що свідчить про активізацію участі громадськості у розвитку територій. Окреме місце займають краудфандингові ініціативи, які дозволяють акумулювати фінансові надходження для реалізації локальних проєктів за рахунок широкого кола учасників.

Механізми фінансування охоплюють бюджетне забезпечення, цільові державні програми, грантові інструменти та партнерські моделі взаємодії. Використання програмно-цільового бюджетування спрямовує ресурси на досягнення визначених результатів, підвищує прозорість витрачання коштів і забезпечує контроль ефективності їх використання.

Важливу роль у системі фінансового забезпечення відіграють трансферти з державного бюджету, які спрямовуються на вирівнювання фінансових можливостей територіальних громад. Дотації та субвенції дозволяють частково компенсувати дисбаланси між громадами з різним рівнем доходів та забезпечити мінімально необхідний рівень благоустрою. Окремі цільові субвенції можуть спрямовуватися на реалізацію конкретних інфраструктурних проєктів, що мають стратегічне значення для розвитку регіонів [4, с. 352].

Додаткові фінансові ресурси використовуються для реалізації широкого кола проєктів у сфері благоустрою, що охоплюють як поточне утримання територій, так і їх модернізацію та інноваційний розвиток. За рахунок власних надходжень комунальних підприємств і плати за окремі послуги забезпечується виконання робіт із прибирання вулиць, вивезення відходів, догляду за зеленими зонами та утримання громадських просторів, тоді як кошти від оренди комунального майна спрямовуються на відновлення та переоблаштування об'єктів інфраструктури під соціальні або комерційні потреби.

Важливим напрямом удосконалення фінансового забезпечення виступає диверсифікація джерел надходжень. Залучення грантових коштів міжнародних організацій, програм технічної допомоги та ресурсів фондів регіонального розвитку дозволяє розширити фінансові можливості громад. Окрему роль відіграє активізація співпраці з приватним сектором, що створює передумови для реалізації спільних інфраструктурних проєктів із розподілом фінансових ризиків [5, с. 168].

Застосування механізму державно-приватного партнерства сприяє реалізації масштабних ініціатив у сфері благоустрою без надмірного навантаження на місцеві бюджети. Використання контрактних форм співпраці між органами влади та бізнесом забезпечує залучення інвестицій у модернізацію дорожньої інфраструктури, освітлення, зелених зон та громадських просторів. Додатковим ефектом виступає підвищення якості управління проєктами через конкуренцію виконавців [3, с. 326].

Підвищення ефективності використання бюджетних коштів пов'язане з удосконаленням планування видатків, впровадженням середньострокового бюджетування та посиленням контролю за виконанням фінансових зобов'язань. Значення має розвиток цифрових інструментів моніторингу закупівель і реалізації проєктів, що дозволяє зменшити ризики неефективного використання ресурсів та підвищити прозорість управлінських рішень.

Посилення інституційної спроможності територіальних громад визначає якість реалізації фінансової політики у сфері благоустрою. Підготовка фахівців, розвиток проєктного менеджменту, впровадження стратегічного планування сприяють формуванню системного підходу до розвитку інфраструктури.

Особливого значення набуває здатність громад формувати конкурентні проєктні пропозиції для залучення зовнішнього фінансування.

Подальше вдосконалення механізмів фінансового забезпечення благоустрою потребує поєднання бюджетних, інвестиційних та партнерських ресурсів, а також орієнтації на довгострокові результати розвитку територій. Системна модернізація управлінських процесів у поєднанні з розширенням фінансової бази сприятиме підвищенню якості міського середовища та зміцненню економічної спроможності громад.

Список використаних джерел:

1. Hasenberger H. What is local government financialisation? Four empirical channels to clarify the roles of local government. *Environment and Planning A: Economy and Space*. 2024. Vol. 61, № 11. DOI: <https://doi.org/10.1177/00420980231222133>.
2. Квасниця О. Імперативи реалізації фінансової політики органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 4. С. 43-55. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/95ebca77-cc99-4a5f-b461-544788e0cf18>
3. Квасниця О. В., Русін В. М. Вплив фінансової політики на розвиток регіонів в умовах децентралізації. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 321-330.
4. Кириленко О., Гавкалова Н., Шашкевич О., Гумен В., Онищук С. Використання державних фінансів для сприяння сталому зростанню в місцевих громадах. *Європейський журнал сталого розвитку*. 2025. Т. 14, № 2. С. 345-363. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2025.v14n2p345>.
5. Кізима Т. О., Мороз В. В. Перспективи розвитку іноземного інвестування у сферу земельних відносин в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 9-10. С. 165-170. URL: <https://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/351>.